

Европейски стандарти за програми за работа с извършителите на домашно насилие

Стандарти за програми за мъже-извършители на насилие в партньорската връзка, ориентирани към сигурността на пострадалите лица

РАБОТЕН ДОКУМЕНТ

Funded by
the European Union

www.work-with-perpetrators.eu

Европейски стандарти за Програми за работа с извършителите на домашно насилие
Стандарти за програми за мъже-извършители на насилие в партньорската връзка,
ориентирани към сигурността на пострадалите лица

Работен документ

Година на публикуване: 2023

Предложение за цитиране: WWP EN [European Network for the Work with Perpetrators of Domestic Violence]. (2023). European Standards for Perpetrator Programmes – Standards for Survivor-Safety-Oriented Intimate Partner Violence Perpetrator Programmes.

Редактор: Кели Лиц

Графичен дизайн: Моника Медвей

Снимка на корицата: © Фоксълс, www.pexels.com/@fauxels/

© 2023, Европейска мрежа за работа с извършителите на домашно насилие
Greifswalder Straße 136, 10409 Berlin
www.work-with-perpetrators.eu

Отказ от отговорност

Европейската мрежа за работа с извършителите на домашно насилие (WWP EN) не носи отговорност за начина, по който тези материали се използват от трети страни, нито за точността на превода. Когато използват този документ или свързаните с него материали, третите страни трябва да се позовават по подходящ начин на WWP EN.

Финансиран от Европейския съюз. Изразените мнения обаче са само на WWP EN и не отразяват непременно тези на Европейския съюз. Европейският съюз не може да носи отговорност за тях.

Европейски стандарти за програми за работа с извършителите на домашно насилие

Стандарти за програми за мъже-
извършители на насилие в
партньорската връзка, ориентирани към
сигурността на пострадалите лица

РАБОТЕН ДОКУМЕНТ

www.work-with-perpetrators.eu

Съдържание

Речник	5
Европейски стандарти за програмите за работа с извършителите на домашно насилие ..	6
Обхват на европейските стандарти за програмите за работа с извършителите	7
Рамка на стандартите.....	8
Разработване на стандарти.....	10
Европейски стандарти за програмите за работа с извършителите — Резюме.....	13
1. Безопасност и благосъстояние на пострадалите	14
2. Оценка и управление на риска	20
3. Проектиране и изпълнение на програмата	24
4. Осигуряване и оценка на качеството.....	28
5. Организационно управление.....	32
Рамка на европейските стандарти, основана на доказателства	34
Референции.....	38

Речник

Принудителният контрол се отнася до „модел на доминация, който включва тактики за изолиране, насилие, експлоатация и контрол на жертвите“ (Stark, 2017).

Домашното насилие (ДН) се отнася до всички актове на физическо, сексуално, психологическо или икономическо насилие, които възникват в рамките на семейството или домакинството или между бивши или настоящи съпрузи или партньори, независимо от това дали извършителят споделя или е споделял едно и също местопребиваване с жертвата (Съвет на Европа, 2011 г.).

Насилието от страна на интимния партньор (IPV) се отнася до всеки модел на поведение, който се използва за придобиване или поддържане на власт и контрол над интимен партньор. Тя обхваща всички физически, сексуални, емоционални, икономически и психологически действия или заплахи от действия, които имат вредно въздействие върху друго лице.

Насилие, основано на пола, означава насилие, което е насочено срещу жена, защото тя е жена, или насилие, което засяга непропорционално жените (СЕ, 2011 г.).

Партньорският контакт в контекста на програмите на извършителите се отнася до дейностите, които имат за цел да се гарантира, че пострадалите жени са информирани за програмата на извършители, която техният (бивш) партньор посещава, рискът от увреждане се оценява и управлява по подходящ начин, а на пострадалите лица се предлага подкрепа.

Партньорската подкрепа в контекста на програма на извършителя е всеобхватна намеса, която включва различни услуги, предлагани на преживелите жени в подкрепа на тяхната безопасност и благосъстояние (като консултиране, психотерапия, правна помощ и др.).

Партньорската услуга се отнася до специалистите, звеното или организацията, които предоставят партньорски контакти в контекста на работата на извършителя.

Извършителят се отнася до лице, което извършва актове на домашно насилие или насилие срещу интимната си партньорка. Смята се, че извършителите на насилие са предимно мъже, докато пострадалите са предимно жени. С този документ терминът „извършител“ се отнася до мъже, които използват насилие, освен ако не е посочено друго.

„Пострадало лице“ се отнася до всяко лице, което е преживяло домашно насилие или насилие от страна на интимния партньор. Терминът е подобен по смисъл на „жертва“, но като цяло е предпочитан, защото предполага устойчивост. В този документ „пострадало лице“ се отнася за жени и деца, освен ако не е посочено друго.

Европейски стандарти за програми за работа с извършителите на домашно насилие

Европейските стандарти за програми за работа с извършителите на домашно насилие определят минималните изисквания за безопасна и ефективна интервенция при работата с мъжете, извършители на насилие срещу партньорката в интимната връзка.

Всяка стратегия за спиране на насилието над жени и домашното насилие е непълна, без да се провежда работа с извършителите и да се търси отговорност от тях. Много европейски държави допълниха своите рамки за подкрепа на пострадалите лица със създаването на програми за извършители, които представляват неразделна част от координираната общностна реакция на насилието. Конвенцията на Съвета на Европа за превенция и борба с насилието над жени и домашното насилие (Истанбулска Конвенция; Съвет на Европа, 2011 г.), основно средство в борбата с насилието, основано на пола, определя програмите за извършителите на домашно и сексуално насилие като една от ключовите превантивни мерки в член 16.

Тъй като програмите за извършителите на домашно насилие стават все по-разпространени, е необходимо да се разработят ясни и определени европейски стандарти за тези програми. Тези стандарти включват обобщени и обединяващи научни изследвания, опит на практикуващите специалисти и гледни точки, извлечени от справянето с общите проблеми при прилагането, по начин, който отчита националната и местната динамика.

В основата на европейските стандарти за програмите на извършителите е силен ангажимент за безопасността и благосъстоянието на пострадалите. Този ангажимент произтича от осъзнаването, че въздействащите програми трябва безпроблемно да включват перспективите на пострадалите, като същевременно се отнасят до лицата, които са причинили вреда. Това подчертава необходимостта от приважване на програмите на извършителите в съответствие с нуждите и правата на пострадалите лица.

Освен това отчетността е от първостепенно значение и съществува осезаема необходимост програмите да имат отчетност пред заинтересованите страни. Тази отговорност обхваща не само самите пострадали, на които следва да се гарантира безопасност и подкрепа, и извършителите, които следва да бъдат държани отговорни и подкрепени за промяна, но също така обхваща и финансиращите институции и лица, които инвестират ресурси, и местните общности, засегнати от програмите. Един съгласуван набор от стандарти насърчава прозрачността, съгласуваността и увереността, че програмите действително изпълняват предназначението си.

Стандартите са представени под формата на работен документ, в който се подчертава неговата откритост за адаптация във основа на значителен принос от различни заинтересовани страни. Европейската мрежа за работа с извършителите на домашно насилие (WWP EN) ще насърчава последователно дискусиите относно безопасната и ефективна работа с извършителите, провеждането и проследяването на научните изследвания и включването на констатациите в стандартите.

Обхват на европейските стандарти за програмите за работа с извършителите

Европейските стандарти за програмите за работа с извършителите са съсредоточени върху конкретна целева група и средства за интервенция. Обхватът на стандартите е, както следва:

■ Програми за пълнолетни мъже, извършители на насилие срещу техните жени в партньорската връзка;

Програмите на извършителите могат да работят с различни видове клиенти (напр. мъже извършители на насилие в партньорската връзка, жени извършители, пълнолетни извършители на насилие срещу други членове на семейството, извършители на насилие срещу деца, извършители на сексуално насилие, извършители ЛГБТК+, непълнолетни извършители и т.н.). Въпреки това, за целите на тези стандарти, решението те да се съсредоточат само върху мъжете извършители на насилие спрямо техните партньорки се основава на няколко елемента.

Първо, този вид насилие е широко разпространен и следователно е необходимо да се даде приоритет на този вид насилие при предоставянето на насоки за безопасна и ефективна работа. Както е описано в проучването на Агенцията за основни права (FRA, 2014 г.), всяка трета жена в ЕС е преживяла физическо и/или сексуално насилие. Това насилие се извършва предимно от мъже партньори в контекста на интимните отношения. Проучването на FRA показва, че от всички жени с (настоящ или бивш) партньор 22 % са били подложени на физическо и/или сексуално насилие от тях (FRA, 2014 г.). По същия начин, въпреки че работата с различни видове извършители може да има някои сходства (като например оценка на рисковете от насилие или придобиване на умения за ненасилствена комуникация), всяка група извършители изисква индивидуален подход (Ouztüzün et al., 2023 г.; Arias et al., 2013 г.; Butters et al., 2021 г.; Travers et al., 2021 г.). Например, съпротивата с насилие като реакция на предишни дългогодишна и тежка виктимизация по-често се извършва от жени и не включва опити за принудителен контрол (Bair-Merritt, et. al., 2010 г.). Работата с жени извършители изисква внимателен и специализиран подход, а в някои случаи — интервенции, силно фокусирани върху предварителната виктимизация (McKee & Hilton, 2019 г.; Graves et al., 2005 г.). По подобен начин работата с извършителите от ЛГБТК+ общността изисква програми, които могат да идентифицират и да се справят със специфични форми на насилие (като насилие, основано на идентичност), и да отчитат споделения опит с травма и стрес, свързани с това, че са членове на малцинствена група (Walsh & Stephenson, 2023 г.; Grey et al., 2020 г.). Освен това, тъй като програмите за мъже извършители на насилие срещу жени партньори са най-разпространената форма на програми за борба с извършителите на престъпления в Европа (Akoenski et al., 2013 г.; Световна здравна организация, 2014 г.), богатство от научни изследвания (Babcock et al., 2004 г.; Arce et al., 2020 г.; Arias et al., 2013 г.; Cheng et al., 2019 г.; Eckhardt et al., 2013 г.; Karakurt et al., 2019 г.; Miller et al., 2015 г.; Travers et al., 2021 г.; Wilson et al., 2021 г.) и опитът на практикуващите са на разположение и информират тази рамка.

■ Минимални стандарти за безопасна и ефективна практика;

Стандартите определят минимални изисквания за безопасна и ефективна практика.

■ Програми за извършителите и услуги за пострадалите;

Програмите за извършители трябва да се изпълняват в тясно сътрудничество с предоставянето на услуги за пострадалите. Необходими са ясни насоки относно ролите, отговорностите и изискванията на програмата за извършителите и на свързаната с нея услуга, за да се гарантира, че контактът с пострадалите се приоритизира и предоставя по начин, който гарантира, че жертвите са информирани за всички съответни аспекти на работата; че рисковете се оценяват, смекчават и управляват; и че на претърпелите насилие се предлага подходяща подкрепа. Освен това тя допринася за непрекъснатия и продуктивен обмен на информация и сътрудничеството между програмата за извършителите и услугата за пострадалите. Това сътрудничество следва да допринесе за по-добри резултати за потърпевшите и извършителите.

Важно е да се подчертае, че тези стандарти нямат за цел да регулират или влияят на който и да е аспект от работата на службите за подкрепа на жените (включително НПО, институции и т.н.) за пострадалите лица. Стандартите са съсредоточени единствено върху процедурите за предоставяне на партньорски контакти в контекста на работата с извършители.

■ Работа с извършителя на живо;

Стандартите определят рамката за безопасна и ефективна присъствена работа с извършителите. Онлайн интервенциите не попадат в обхвата на стандартите.

Интервенциите за извършителите в онлайн среда се предлагат от някои организации в Европа и Съединените щати и този формат на работа стана по-често срещан по време на пандемията от COVID-19 (Bellini & Westmarland, 2021 г.; Pauncz, Vall & Jovanovic, 2021 г.). Въпреки че съществуват ограничени изследвания относно характеристиките и ефективността на работата на извършителите в онлайн среда (Bellini & Westmarland, 2021 г.), това все още са експериментални инициативи, които все още не са подкрепени от достатъчно надеждни изследвания, които да бъдат насока за онлайн работата с извършителите в цяла Европа.

Рамка за стандартите

Европейските стандарти се разработват в следната рамка:

■ Привеждане в съответствие с международното законодателство и насоки;

Стандартите се основават на разпоредбите на Истанбулската конвенция, и по-специално на член 16 (Съвет на Европа, 2011 г.). Конвенцията ясно посочва, че програмите за работа с извършителите трябва да гарантират безопасността и подкрепата на пострадалите лица като основна грижа и да се изпълняват в сътрудничество със специализирани служби за подкрепа на жените, когато това е възможно. Въпреки че стандартите се основават предимно на член 16 от Истанбулската конвенция, те следват общите принципи на Конвенцията, като например необходимостта от политики, отчитащи аспектите на равнопоставеността на мъжете и жените (член 6), гарантиране на недискриминация (член 4) и общо задължение за предотвратяване на насилието над жени и домашното насилие (член 12).

Стандартите включват ключови принципи и препоръки от няколко други публикации, като например „Борба с насилието срещу жени: минимални стандарти за услуги за подкрепа“ (Съвет на Европа, 2008 г.), „Програми за извършителите на домашно и сексуално насилие: Член 16 от Истанбулската конвенция“ (Hester & Lilley, 2016 г.), Междинен хоризонтален преглед на

докладите на GREVIO¹ за базова оценка (GREVIO, 2022 г.) и докладите на GREVIO за оценка, публикувани до момента.

Освен това европейските стандарти въплъщават принципите, изложени в Насоките за разработване на стандарти за програми за работа с извършителите на домашно насилие (WWP EN, 2018 г.).

■ Основани на доказателства и информирани практики;

Стандартите включват изобилие от нарастващи изследвания за ефективни програми на извършителите.² Твърде често обаче изследванията по тази тема са изправени пред методологични предизвикателства, които засягат нейната надеждност (Babcock et al., 2004 г.; Lilley-Walker, Hester & Turner, 2018 г.), и констатациите са склонни да бъдат неубедителни (Babcock et al., 2004; Akoenski et al., 2013 г.; Arce et al., 2020 г.; Travers et al., 2021 г.).³ За да се противодейства на тези ограничения, стандартите допълват съществуващите изследвания с прозрения от практиката. Опитни специалисти и организации от цяла Европа активно допринесоха за разработването на европейски стандарти за работата с извършителите. Освен това Европейската мрежа за работа с извършителите на домашно насилие е събрала широк набор от предизвикателства и затруднения, пред които обикновено са изправени програмите при изпълнението на дейности, събрани чрез подробно картографиране на програмите и тяхното съответствие с разпоредбите на Истанбулската конвенция.⁴ Тези знания са интегрирани в стандартите и съответните им показатели.

■ Европейски стандарти, но приложени в местния контекст;

Една от сложността при формулирането на европейските стандарти се състои в намирането на баланс между рамка, която е универсално приложима и количествено измерима, като същевременно може да бъде адаптирана в различни държави, общности и организации. Тази адаптивност е от решаващо значение, за да се гарантира съответствие с местния контекст и специфичните изисквания на населението, които програмите са предназначени да обслужват. Освен това е важно за насърчаване на иновативни практики и подходи към работата с извършителите.

Стандартите са внимателно разработени, за да определят основните принципи и техните основни атрибути, като същевременно поддържат автономността на организациите да изпълняват тези принципи в практически условия. Що се отнася до позицията, макар стандартите да предвиждат необходимостта от свързване на програмите на извършителите с услугите за подкрепа на пострадалите, те не диктуват задължителен подход за прилагане на този принцип. Вместо това те предоставят илюстративни примери и отворено пространство за приемане на модели, които съответстват на националния или местния контекст, като същевременно се придържат към очертаните основни принципи. Някои показатели в рамките на стандартите обаче са формулирани така, че да предлагат

1 Експертна група за действия срещу насилието над жени и домашното насилие – независим експертен орган, отговарящ за мониторинг на прилагането на Истанбулската конвенция

2 Подробно описание на основаната на доказателства рамка е на разположение в специален раздел на настоящия документ

3 Вж. раздел Разработване на стандарти

4 Европейската мрежа за работа с извършителите на насилие (2022 г.) извърши картографиране на програмите на извършителите в Западните Балкани (Албания, Босна и Херцеговина, Република Северна Македония, Черна гора, Косово и Сърбия), държавите от Източното партньорство (Армения, Азербайджан, Беларус, Грузия, Молдова, Украйна), Ирландия, Испания. По същия начин WWP EN извърши картографиране на работата с извършителите, ориентирана към безопасността на пострадалите в Европа, която включваше 33 организации от 24 държави

точни инструкции (като например определяне на минимална честота на срещите между програмите за извършителите и услугите за подкрепа на пострадалите, определяне на минимална продължителност за програмите на извършителите, установяване на основни резултати за оценка на програмата и т.н.). Този подход има за цел да предостави насоки за това как някои принципи следва да се прилагат на практика, за да се постигне определен стандарт. По същия начин се улеснява изготвянето на заключения за това дали програмата се придържа към стандарта.

■ Подкрепа за и относно националните стандарти;

Европейските стандарти имат за цел да подобрят качеството на програмите на извършителите в цяла Европа. Някои държави вече са разработили свои собствени стандарти, като например Обединеното кралство (Respect, 2023 г.; Home Office, 2023 г.), Германия (BMFSJ, 2021 г.), Италия (Relive, n.d.), Молдова (Република Молдова, 2014 г.) и Хърватия (Хърватия, 2019 г.). Европейските стандарти имат за цел да действат в синергия с тези специфични за всяка държава стандарти чрез споделяне на идеи, съвместно разработване и повишаване на цялостното качество на програмите на национално равнище. Освен това европейските стандарти имат за цел също така да мотивират, вдъхновяват и предоставят насоки за държавите, които все още не са създали свои собствени рамки за осигуряване на качеството.

■ Отчетност

Европейските стандарти представляват действащ документ, който ще подлежи на редовни преразглеждания и актуализации, тъй като се натрупват ценни практически знания и нововъзникващи изследвания.

Освен това Европейската мрежа за работа с извършителите на домашно насилие понастоящем разработва система за акредитация на програмите на извършителите, която има за цел да установи качествена рамка за оценка на спазването на стандартите от страна на програмите. Повече от обикновена административна процедура, процесът на акредитация в рамките на европейската мрежа се предвижда като подход на сътрудничество, който подхранва качеството на програмите и отговаря на техните специфични контекстуални обстоятелства.

Разработване на стандарти

Европейските стандарти са разработени от Европейската мрежа за работа с извършителите на домашно насилие (WWP EN). Те отразяват продължаващите усилия на организацията да осигури рамка за работа за безопасна и ефективна работа с извършителите в цяла Европа.

През 2008 г. мрежата изготви първите насоки за разработване на стандарти за програми, работещи с извършители на домашно насилие, които представляват крайъгълен камък в процеса на осигуряване на качеството на европейско равнище. Документът е претърпял няколко редакции, като последната е през 2018 г. (WWP EN, 2018 г.). Освен това през 2022 г. мрежата си сътрудничи с две национални мрежи, които притежават значителен експертен опит в разработването на стандарти и акредитация на програмите на извършителите — Respect и BAG TãHG e.V. Те предоставиха информация за своите национални стандарти и акредитация, както и идеи относно възможността за създаване на европейски стандарти за работата на извършителите.

Разработването на европейските стандарти беше всеобхватен процес, който включваше няколко компонента:

■ Настолен преглед на съществуващите стандарти за работа с извършители на домашно насилие;

Анализ на различните стандарти за работа на извършителите, главно в Европа. Анализ, включващ The Respect Standard (Respect, 2023), Стандарти за работа с извършителите на домашно насилие (Home Office, 2023, 2023 г.), Работа с извършителите при случаи на домашно насилие — Стандарти на Федералната работна група по въпросите на домашното насилие (BMFSJ, 2021 г.), Национални насоки за програми за работа с мъже, извършители на насилие срещу жени в партньорските отношения (Relive, n.d.), Регулация за работата на центровете за подпомагане и консултиране на агресорите в семейството и минималните стандарти за качество (Република Молдова, 2014 г.), Минимални стандарти за работа с извършители на насилие в интимната връзка в Чешката република (Urad Vlady, 2018 г.), Практически стандарти за програми за промяна на поведението при домашно насилие при мъжете (правителство на Нови Южен Уелс, Австралия, 2017 г.), Стандарти за прилагане на защитната мярка при задължителното психосоциално лечение (Хърватия, 2019 г.).

■ Принос от експертната работна група за разработване на европейски стандарти;

ролята на експертната работна група беше да предоставя обратна информация относно стандартите и процеса на тяхното разработване. Работната група се състоеше от 15 членове (от програми за работа с извършителите, служби за подкрепа на жените, национални мрежи от програми за извършители и съответни научни експерти).⁵ Работната група проведе три заседания между март и октомври 2023 г.

■ Консултации с програми за работа с извършители, които са получили безвъзмездни средства от Европейската мрежа за работа с извършители на насилие;

Организациите, които са получили безвъзмездни средства от Европейската мрежа за работа с извършители на насилие през 2023 г., са участвали в процеса на разработване на европейски стандарти.⁶ Получателите на безвъзмездни средства предоставиха обратна информация относно съдържанието на стандартите и тяхната приложимост в техния национален контекст.

■ Бърз преглед на доказателствата в изследванията в областта на безопасната и ефективна работа с извършителите на насилие;

Бяха разгледани няколко научни публикации, включително прегледи и систематични прегледи, за да се докаже какво работи в програмите на извършителите и основните препоръки, които биха могли да бъдат включени в стандартите. Повече информация можете да намерите в приложението.

⁵ Членове на експертната работна група бяха представители на: Европейската мрежа за работа с извършители на насилие, SPA Хърватия, Copexus Испания, University of Jyväskylä Finland, BAG TãHG Германия, RESPECT от Обединено кралство, ATV Norway, Welsh Women's Aid, Relive Italy, FNACAV France, Foundation for Social Welfare Services Malta, научни експерти Marianne Hester и Cristina Oddone, както и независим практикуващ Дамиан Карнел

⁶ Подкрепените проекти от Европейската мрежа за работа с извършители на насилие през 2023 г. Са на: организация Лом от Чешката република, Асоциация НАЯ, България, Фондация БЦДИ, България, СПА Хърватия, RELIVE Италия, програма Контексто на Университета във Валенсия Испания, MEND Ирландия

Европейски стандарти за програмите за работа с извършителите на насилие Обобщение

■ Анализ на резултатите от инициативата IMPACT;

Данните, събрани чрез набора от въпросници на IMPACT за наблюдение на резултатите (IMPACT Toolkit), използвани от редица програми за работа с извършителите в цяла Европа, бяха анализирани, за да се търсят по-нататъшни доказателства за това, което е работещо в програмите на извършителите (Vall et al., 2021 г.). Инструментариумът IMPACT е инструмент за измерване на резултатите, който дава възможност на организациите да оценят промените в поведението на извършителите, както и въздействието на това поведение върху жертвата, като по този начин се вземат предвид възможните промени в безопасността на пострадалите. Повече информация можете да намерите в приложението.

СЕКЦИЯ	ОБЛАСТ НА СТАНДАРТА	СТАНДАРТ	
1	Безопасност и благосъстояние на пострадалите	1.1. Услуга за подкрепа на (бивша) партньорка на извършителя на насилие	Програмата за работа с извършители си сътрудничи с партньорска услуга, която предлага навременна, индивидуално съобразена с нуждите подкрепа на пострадалите жени, като същевременно намалява всички рискове за тях, които могат да възникнат от участието на извършителя в програмата.
		1.2. Фокус върху децата	В програмата за извършители децата се признават като преживели домашно насилие или насилие в двойката/ семейството и са въведени мерки за идентифициране и управление на рисковете за децата и за подкрепа на тяхното благосъстояние.
		1.3. Information sharing and decision making	Програмата за работа с извършители има ясни писмени процедури за обмен на информация между програмата за работа с извършители, партньорската услуга за подкрепа на жертвата и съответните им клиенти, които дават приоритет на безопасността на пострадалите.
2	Оценка и управление на рисковете	2.1. Оценка на риска	Програмата за работа с извършители и услугата за подкрепа на пострадалите извършват текущи оценки на риска от насилие, като използват множество източници на информация и използват структуриран подход на професионална преценка.
		2.2. Управление на риска	Програмата за работа с извършители и услугата за подкрепа на пострадалите разполагат с мерки за управление на установените рискове за пострадалите, независимо дали чрез вътрешни процедури или в сътрудничество с външни агенции.
3	Проектиране и изпълнение на програмата	3.1. Target groups	The perpetrator programme is specifically designed for male perpetrators of intimate partner violence and is provided to clients who meet the eligibility criteria.
		3.2. Programme duration and structure	Програмата за работа с извършители е структурирана така, че да осигурява интервенция за отговарящите на условията клиенти с изричната цел да се спре употребата на насилие.
		3.3. Programme goals, approach and content	Справянето с насилието и гарантирането на безопасността и благосъстоянието на пострадалите са основни цели на програмата за извършители. В работата си с извършителите програмата е насочена към първопричините за насилието и насърчава вътрешната мотивация за промяна заедно с личната отговорност
4	Осигуряване и оценка на качеството	4.1. Компетентен персонал	Служителите демонстрират и изграждат компетентност в осигуряването на безопасни и ефективни интервенции чрез участие в продължаващо и текущо обучение и професионално развитие.
		4.2. Оценка	В програмата за извършители са въведени мерки за оценка на процеса и резултатите от работата и за тяхното използване за подобряване на качеството на интервенцията.
5	Управление	5.1. Организационни и управленски структури	Структурите за управление са ясно определени и гарантират осъществяването на висококачествени интервенции.
		5.2. Ресурси	Програмата за извършители и услугата за подкрепа на пострадалите разполагат с достатъчно ресурси за осъществяване на интервенциите.

1 Безопасност и благосъстояние на пострадалите

1.1. Услуга за контакт и подкрепа за (предишна) партньорката на извършителя на насилие

Програмата за работа с извършителите си сътрудничи с партньорска услуга, която предлага навременна, индивидуално съобразена с нуждите помощ на жените, преживели насилие, като същевременно намалява рисковете за тях като пострадали, които могат да възникнат от участието на извършителя в специализираната програма.

■ Показатели:

1.1.1. Програмата на извършителя работи в тясно сътрудничество с партньорска служба за подкрепа на пострадалите.

ПРАКТИЧЕСКА БЕЛЕЖКА

Партньорските услуги могат да се предлагат под различни форми, например:

- % В програмата за извършители пряко се наемат специалисти, които предлагат партньорски контакти и услуги за пострадалите (и насочват пострадалите към други агенции и организации в общината за подкрепа);
- % Програмата за работа с извършители си сътрудничи с външни услуги за подкрепа на жените в местната общност, които осигуряват партньорски контакти и подкрепа на пострадалите;
- % Програмата за извършители е осигурена от специализирана услуга за подкрепа на жените. Екипът/организационното звено, което работи с жени, осигурява партньорски контакти и подкрепа в контекста на работата с извършители.

Програмите създават партньорски услуги за оптимизиране на ползите и резултатите за пострадалите лица и за гарантиране на ефективно сътрудничество, като се вземат предвид местният контекст, наличието на ресурси, равнището на сътрудничество с други заинтересовани страни в общността и други, имащи отношение фактори.

1.1.2. На всички жени партньори или бивши партньори, които са изложени на риск от увреждане, се предлага контакт и достъп до подкрепа.

ПРАКТИЧЕСКА БЕЛЕЖКА

Установява се партньорски контакт, за да се гарантира, че жените, преживели насилие, са информирани за програмата за извършители на насилие, че рисковете се оценяват и управляват по подходящ начин, а на потребителите се предлага подкрепа. Партньорският контакт трябва да включва насочване към подходящи услуги, ако организацията не ги доставя директно.

Партньорската подкрепа е всеобхватна интервенция, която включва различни услуги, предлагани на преживелите насилие жени в подкрепа на тяхната безопасност и благосъстояние (като консултиране, психотерапия, правна помощ и др.).

В идеалния случай услугата за контакт между партньорите и партньорската подкрепа се предоставят от специализирана услуга за подкрепа на жените, която работи в тясно сътрудничество с програмата за извършители.

1.1.3. Пострадалите жени се подпомагат от независим професионалист, който не работи с извършителите на насилие над тях, и обратното.

1.1.4. Партньорската услуга се осъществява на отделно място от местонахождението на услугата програма за извършители.

1.1.5. Програмата за работа с извършителите и партньорската услуга дават приоритет на идентифицирането на всички потенциални претърпели насилие лица, изложени на риск, по време на фазата на приемане в услугата и непрекъснато оценяват риска през целия срок на програмата.

ПРАКТИЧЕСКА БЕЛЕЖКА

Програмите дават приоритет на идентифицирането на всички претърпели насилие лица, които могат да бъдат изложени на риск от насилие от страна на извършителя, включително настоящи и бивши партньори, членове на семейството, деца и други потенциално засегнати лица.

Въз основа на наличните ресурси и националното законодателство програмите могат да предлагат услуги за контакт и подкрепа на пострадалите или да ги насочват към други агенции/услуги в общността.

Програмите уведомяват съответните институции за всички новоустановени жертви или възникващи рискове от насилие в съответствие с националното законодателство.

1.1.6. В рамките на националното законодателство програмата за извършители внимателно документираща и се стреми да получи информация за контакт с пострадалите лица, като използва различни източници като извършителя, структурите за насочване и други институции.

1.1.7. След като се получи информация за контакт на пострадалите жени се осъществява първоначален контакт в рамките на 10 дни, за да се оцени рискът, да се информират и да им се предложи контакт и подкрепа. С тях се осъществява проактивен контакт от службата за подкрепа на претърпелите насилие от партньора и се информират за целта и ползите от участието в услугата.

1.1.8. Участието на пострадалите лица в услугата за контакт и подкрепа е доброволно. Тяхното съгласие или отказ за участие нямат отношение към участието на извършителите в програмата и нямат последици за пострадалите от насилие лица.

1.1.9. Програмата за работа с извършителите и службата за подкрепа на претърпелите насилие от партньора оценяват потенциалните рискове, свързани с контакта с жертвите, и прилагат мерки за свеждане до минимум и смекчаване на тези рискове. Програмите изследват мислите и чувствата на извършителя по отношение на услугата за контакт и подкрепа на пострадалите и това дава информация за процесите за оценка и управление на риска.

1.1.10. Пострадалите са информирани за целта и структурата на програмата за работа с извършителите, както и за потенциала на извършителите да злоупотребяват с участието си в програмата като инструмент за манипулиране на пострадалите. Претърпелите насилие получават ясна информация за вероятността от промяна у извършителя, както и ясна информация за ограниченията на програмата.

1.1.11. Партньорската услуга е насочена към надеждите и страховете на пострадалите и осигурява планиране на безопасността и емоционална подкрепа. Това се извършва пряко или чрез сътрудничество с други служби за подкрепа на жените в общността.

1.1.12. Подкрепата за преживелите жени е на разположение през целия период на програмата за работа с извършители, включително фазата на проследяване. Интервенцията е съобразена с нуждите на пострадалите и прогнозните нива на риск. Контактът с пострадалите жени се осъществява минимум във фазата на прием, на всеки три месеца по време на програмата и в края на програмата.

1.2. Фокус върху децата

В програмата за извършители децата се признават като преживели домашно насилие или насилие в двойката/семейството и са въведени мерки за идентифициране и управление на рисковете за децата и за подкрепа на тяхното благосъстояние.

■ Индикатори:

1.2.1. Програмата за работа с извършители работи с ясно разбиране, че децата винаги са засегнати от домашно насилие и насилие в двойката.

ПРАКТИЧЕСКА БЕЛЕЖКА

В някои случаи насилието може да бъде извършено пряко срещу деца, докато в други случаи децата могат да станат свидетели на насилие, извършено срещу техните майки. Изследванията показват, че въздействието и последиците за децата са сходни независимо от това (Vacchini и Esposito, 2020 г.; Rydstrom et al., 2019 г.; Wood and Sommers, 2011 г.). В резултат на това тези стандарти подчертават, че в семействата с насилие в двойката/семейството децата винаги са потърпевши.

1.2.2. Програмата за работа с извършители и партньорската служба идентифицират всички деца, които могат да бъдат засегнати от поведението на извършителя, включително деца, живеещи с извършителя (биологични или други), деца, живеещи с партньорката на извършителя, деца, посещаващи извършителя или неговата (бивша) партньорка, биологични деца, отчуждени от извършителя, и др.

1.2.3. Програмата за работа с извършители и партньорската служба оценяват вредата или потенциалната вреда за децата и имат вътрешни и външни процедури за защита на децата.

1.2.4. Програмата за работа с извършители признава въздействието на насилието на извършителя върху родителския му капацитет и разглежда извършването на домашно насилие и насилието в двойката като родителски избор.

1.2.5. В програмата за работа с извършители са предвидени процедури за идентифициране на потенциалните рискове, които техните дейности биха могли да породят за децата, както и мерки за справяне с тези рискове.

ПРАКТИЧЕСКА БЕЛЕЖКА

Програмите следва да имат процедури, които дават възможност за идентифициране на всяко възможно отрицателно въздействие на програмата за извършители или дейностите на партньорските услуги върху децата. Например, малките деца могат да бъдат оставени сами вкъщи, тъй като пострадалите от насилие жени са на среща за подкрепа, или децата могат да чуят неподходящи разговори, когато подкрепата на жените се провежда по телефона.

1.2.6. Програмите за работа с извършители и услугите за подкрепа на пострадалите улесняват достъпа на децата до различни услуги в общността, които подпомагат тяхното възстановяване и благосъстояние.

1.2.7. Програмата за работа с извършители си сътрудничи със съответните специалисти в общността, които играят роля в защитата на децата. По този начин те се съсредоточават върху отговорността на извършителите по всички въпроси, свързани с децата.

1.3. Обмен на информация и вземане на решения

Програмата за работа с извършители има ясни писмени процедури за обмен на информация в рамките на програмата, партньорската услуга за подкрепа на пострадалите и съответните им клиенти, което дават приоритет на безопасността на преживелите насилие.

■ Индикатори:

1.3.1. Сътрудничеството и обменът на информация между програмата за работа с извършители, партньорската услуга за подкрепа на пострадалите и съответните им клиенти са непрекъснати и определени чрез съвместни процедури.

1.3.2. Програмата за работа с извършители и услугата за подкрепа на пострадалите вземат съвместни решения относно оценката и управлението на риска, включително уведомяване и докладване пред външни агенции.

ПРОГРАМА ЗА РАБОТА С ИЗВЪРШИТЕЛИ И ПАРТНЬОРСКИ УСЛУГИ ЗА ПОДКРЕПА НА ПОСТРАДАЛИТЕ

1.3.3. Обменът на информация между програмата за работа с извършители и партньорските услуги за подкрепа на пострадалите включва информация, свързана с оценката и управлението на риска от насилие, както и резултатите от програмата.

1.3.4. Обменът на информация се осъществява на съвместно заседание, чиято честота зависи от нивата на риска и конкретните обстоятелства. Това се случва най-малко във фазата на приемане, на всеки три месеца по време на програмата и преди прекратяването на програмата.

ПРАКТИЧЕСКА БЕЛЕЖКА

В случаите, когато преживелите насилие лица не приемат предложените контакти и подкрепа, програмите все още носят отговорност да дадат приоритет на тяхната безопасност и благосъстояние. Съвместните срещи могат да имат смисъл в тези случаи, тъй като експертният опит на партньорските услуги може да бъде ценен за извършване на оценки на риска и за създаване на план за управление на рисковете. Въпреки това програмата за извършители и партньорската служба могат съвместно да обмислят необходимостта и честотата на срещите.

1.3.5. Подробни протоколи от срещите се изготвят по време на съвместни заседания, съхраняват се на файл в досие и отразяват текущата оценка на риска. Взетите решения се споделят и документират заедно с професионалиста или агенцията, отговаряща за точките за последващи действия. Освен това протоколът от заседанието включва преглед на предишните точки за действие.

1.3.6. В случай на непосредствен риск от повторение на насилие, програмата за работа с извършители и партньорската служба се информират незабавно и предприемат действия за управление на риска. Всички действия и резултати се записват в досието.

ПРОГРАМА ЗА РАБОТА С ИЗВЪРШИТЕЛИ НА НАСИЛИЕ, УСЛУГА ЗА ПОДКРЕПА НА ПОСТРАДАЛИТЕ И ТЕХНИТЕ КЛИЕНТИ

1.3.7. Извършителите и пострадалите са информирани за поверителността и нейните ограничения. Те също така се информират за процедурите за обмен на информация и потвърждават разбирането си, като подписват формуляр за потвърждение.

1.3.8. Извършителите и пострадалите се информират, че техните досиета могат да бъдат споделени за целите на супервизия, акредитация или оценка, докато личната им информация ще бъде анонимизирана.

1.3.9. Партньорската услуга за подкрепа на пострадалите от насилие информира клиентките за всички потенциални рискове, както и за неприсъствието или спирането на програмата от страна на извършителя.

1.3.10. Извършителите са информирани, че партньорската услуга ще бъде предложена на пострадалите от насилие жени. Въпреки това не се споделя информация за това дали пострадалото от насилие лице е приело подкрепата или подробностите за ангажимента му.

Оценка и управление на рисковете

2.1. Оценка на риска

Програмата за извършителите и партньорската услуга за подкрепа на пострадалите извършват текущи оценки на риска от насилие, като използват множество източници на информация и прилагат структуриран подход на професионална преценка.

■ Индикатори:

2.1.1. Оценката на рисковете е непрекъсната дейност през целия период на интервенцията. Това важи и за случаите, в които рискът вече е бил оценен от друга агенция в съответствие с приложимото национално законодателство.

ПРАКТИЧЕСКА БЕЛЕЖКА

Оценката на риска се отнася до системната оценка на вероятността и тежестта на бъдещи вреди или насилие, настъпили във връзка, в която се проявява насилие. Тя включва анализ на различни фактори, както статични, така и динамични, за да се определи потенциалната опасност за пострадалите и да се информират подходящи стратегии за интервенция. Оценката на риска има за цел да подобри безопасността на пострадалите лица и да насочи специалистите при вземането на информирани решения относно нивото и вида на интервенцията, необходима за смекчаване на потенциалното насилие и вреда.

2.1.2. Оценката на риска включва всички идентифицирани пострадали лица, включително риска за децата.

2.1.3. Процесът на оценка на риска се информира от множество източници, извършител, преживяло насилие лице, преpraщаща институция и други агенции. Програмата за работа с извършители и услугата за подкрепа на пострадалите събират данни от всички налични източници.

2.1.4. Първоначалната оценка на риска се извършва във фазата на приемане и информира решението за пригодността на извършителя за програмата. Програмата за извършители и интервенцията за подкрепа на партньорките, претърпели насилие извършват независими оценки, като се свързват със съответните си клиенти (извършители и жени, претърпели насилие), последвани от съвместна оценка на риска по време на съвместна среща.

2.1.5. Програмата за извършители и услугата за подкрепа на жените, претърпели насилие, използват едни и същи или сравними инструменти за оценка на риска, за да съгласуват информацията и да предоставят по-реалистична и всеобхватна картина на риска.

2.1.6. Програмата за извършители и услугата за подкрепа на жените, претърпели насилие, прилагат структурирана професионална преценка за идентифициране на рисковете, като използват инструменти за оценка на риска, които съдържат международно признати рискови фактори за поведението на извършителя и уязвимости на пострадалите. В анализа са включени както статични, така и динамични фактори.

ПРАКТИЧЕСКА БЕЛЕЖКА

Структурираната професионална преценка е подход за оценка на рисковете от насилие, който съчетава основани на доказателства инструменти (които интегрират различни рискови фактори) с професионалната преценка на практикуващите специалисти въз основа на техния професионален опит.

Статичните рискови фактори се отнасят до характеристики или обстоятелства, свързани с насилствено поведение, които остават относително постоянни с течение на времето и е по-малко вероятно да се променят. Тези фактори обикновено включват информация за миналото, като предишни случаи на насилие, криминална история и други.

Динамичните рискови фактори са променливи, които могат да се променят с течение на времето и да повлияят на риска от насилие или увреждане. Тези фактори обхващат широк спектър от психологически, ситуационни елементи на поведението, като злоупотреба с вещества, състояние на психичното здраве, нестабилност на заетостта, бременност, промени в динамиката на отношенията и др.

2.1.7. Честотата на съвместните срещи между програмата за работа с извършители и услугата за подкрепа на жертвите във връзка с оценката на риска съответства на установеното ниво на риск и съответните фактори в случая. Това се случва най-малко във фазата на приемане, на всеки три месеца по време на програмата и преди прекратяването на програмата. Ако е възможно, се препоръчват месечни срещи.

2.2. Управление на риска

Програмата за работа с извършители на насилие и услугата за подкрепа на пострадалите разполагат с мерки за управление на установените рискове за пострадалите лица, независимо дали чрез вътрешни процедури или в сътрудничество с външни агенции.

■ Индикатори:

- 2.2.1. Програмата за работа с извършители съдържа писмени процедури за вътрешно (напр. съобщаване на опасения на супервизора) и външно управление на установените рискове (напр. споделяне на информация с полицията, съда, прокурора, отделите за закрилата на детето и т.н.).
- 2.2.2. В случай на установена възможна вреда/опасност, програмата за работа с извършители и услугата за подкрепа на пострадалите изготвят план за управление на риска, в който се разглеждат естеството на насилието, рисковите фактори на извършителя, уязвимостта на пострадалите и управлението на потенциалните рискове, породени от услугата (като например контакт с пострадалите, докато извършителят участва в програмата, насрочване на срещи в моменти, когато за децата може да са полага грижа т.н.). Това планиране не следва да зависи от предлагането на услуги на извършителя.
- 2.2.4. В съответствие с националното законодателство програмата за работа с извършители на насилие разглежда възможността да информира други субекти за риска. В случай на непосредствен риск от насилие, съответните агенции трябва да бъдат информирани.
- 2.2.5. Програмата за работа с извършители на насилие предприема действия за осигуряване на ефективно сътрудничество с други агенции (като служби за подкрепа на жените, полиция, съдилища, прокурори, отдели за закрила на детето, здравни услуги и др.) и да бъде част от координираната реакция на общността в страната.

3. Разработване и изпълнение на програмата

3.1. Насочване на интервенцията

Програмата е специално предназначена за мъже извършители на насилие в двойката/домашно насилие и се предоставя на клиенти, които отговарят на критериите за допустимост.

■ Индикатори:

3.1.1. Програмата за извършители има ясно определена(и) целева(и) група(и) от пълнолетни мъже, извършители на насилие в двойката/домашно насилие.

ПРАКТИЧЕСКА БЕЛЕЖКА

Организацията, предоставяща програмата за извършителя за пълнолетни мъже, извършители на насилие срещу жената в двойката, може да работи с други видове извършители, в съответствие с експертния си опит и ресурси. Въпреки това програмите, които не са предназначени за пълнолетни мъже, извършители на насилие от страна на интимния партньор, попадат извън обхвата на тези стандарти.

3.1.2. Програмата за извършителите има ясни критерии за допустимост за допускане на извършителите в програмата.

3.1.3. Програмата за извършители съобщава своите целеви групи на насочващите институции, за да се сведат до минимум недопустимите насочвания към програмата.

3.1.4. Програмата за извършители приема само извършителите, за които е предназначена програмата.

3.1.5. Програмата се предоставя на клиенти от различни среди, като се прилага недискриминационен подход.

3.2. Продължителност и структура на програмата

Програмата за извършители е структурирана така, че да осигурява интервенция за отговарящите на условията клиенти с изричната цел да се спре насилственото поведение.

■ Индикатори:

3.2.1. Програмата за извършители е предвидена за минимум 6 месеца (51 часа за интервенции в рамките на групова работа или 27 часа индивидуална работа с извършителя).

ПРАКТИЧЕСКА БЕЛЕЖКА

Минималната продължителност на програмата се определя по различен начин за програмите, осъществяващи работа в група, и за програмите, осигуряващи индивидуална работа с извършителя.

Ако програмата се изпълнява като групова работа, минималната продължителност е 51 часа:

% 3 часа за фазата на прием (оценка)

% 48 часа за фазата на интензивна работа и приключване на програмата.

Въпреки че има дебат за това колко дълго трябва да продължават интервенциите за извършителите, широко известно е, че промяната в поведението е дългосрочен процес, който изисква време за работа и пространство между сесиите, за да се асимилират ученето и опитът. Това е доразвито в раздел „Рамка за европейски стандарти, основана на доказателства“.

3.2.2. Програмата за извършители се състои от ясно определени етапи; фаза на постъпване (оценка), фаза на интензивна работа, заключителна фаза и фаза на проследяване.

3.2.3. Работата с клиенти през всички фази на програмата се записва точно в досието по случая.

3.2.4. Програмата за работа с извършители съдържа критерии за временно отстраняване на извършителите, както и процедури за безопасно налагане на суспендирането, включително разглеждане на въздействието върху преживелите насилие лица. Всички предприети решения и действия са ясно записани в досието.

ФАЗА НА ПРИЕМАНЕ В ПРОГРАМАТА

3.2.5. Фазата на приемане е съсредоточена върху оценка на риска от насилие, установяване на работни отношения, подкрепа на мотивацията на извършителя и оценка на допустимост им за участие в програмата.

3.2.6. Фазата на приемане се състои от индивидуални сесии. Броят на срещите съответства на времето, необходимо за постигане на целите на тази фаза — не по-малко от 3 часа.

3.2.7. Програмата споделя резултатите от фазата на приемане с извършителя, услугата за подкрепа на жените и насочващата институция. При това програмата отчита потенциалните рискове от споделянето на тази информация и въвежда мерки за смекчаването им.

ФАЗА НА ИНТЕНЗИВНА РАБОТА

- 3.2.8. Фазата на интензивна работа е съсредоточена върху спирането на насилието от страна на извършителите, като същевременно се гарантира безопасността на пострадалите.
- 3.2.9. Продължителността на програмата е подходяща за нуждите на целевата група и не е по-малка от 48 часа за групови интервенции или 24 часа за индивидуални сесии.
- 3.2.10. Програмата може да бъде в групов формат (отворена или затворена група) и/или лице в лице чрез индивидуални сесии. Изборът на формата отразява нуждите на целевата група и увеличава максимално въздействието на програмата.
- 3.2.11. Когато програмата се изпълнява в група, размерът и структурата на групата дават възможност за ефективна работа и участие на всички нейни членове.

ЗАКЛЮЧИТЕЛЕН ЕТАП

- 3.2.12. Заключителната фаза на програмата има за цел да обобщи резултатите от програмата за клиента и да подчертае нерешените области на риск, като и двете се определят съвместно от програмата за работа с извършители и от услугата за подкрепа на пострадалите лица.
- 3.2.13. Програмата разглежда редица резултати, като се дава приоритет на перспективата на пострадалите от насилие (вж. раздел 4).
- 3.2.14. Когато се отчита пред насочващата агенция, програмата описва напредъка и резултатите, постигнати от клиента. Когато е необходима допълнителна работа или има нерешени области на риск, това също се съобщава ясно.
- 3.2.15. Програмата организира „среща за завършване на програмата“ с извършителя, за да обсъди резултатите от програмата, да обсъди нерешените нужди, да обясни етапа на проследяване и да подкрепи извършителите да се свържат с други служби в общността, ако е необходимо. Тази среща може да се проведе в индивидуален или групов формат.

ЕТАП НА ПРОСЛЕДЯВАНЕ

- 3.2.16. Етапът на проследяване има за цел да подкрепи дългосрочната безопасност на пострадалите и да спре насилието, както и да разбере резултатите от програмата.

ПРАКТИЧЕСКА БЕЛЕЖКА

Някои програми могат да се сблъскат с предизвикателства при достигането до извършителите след приключване на интервенцията, особено ако участието в последващи срещи не е постановено задължително от насочващия орган. По същия начин за някои програми ограничените ресурси могат да представляват пречка за провеждането на етапа на проследяване. Важно е обаче програмите да увеличат максимално усилията си за достигане до извършителите и да ги мотивират да участват в по-нататъшната работа.

- 3.2.17. Последващият етап се състои от най-малко две срещи в продължение на 12 месеца след излизането от програмата. Тези сесии могат да се провеждат като индивидуални или групови срещи и могат да се провеждат лично, онлайн или по телефона.
- 3.2.18. Програмата се стреми да максимизира посещаемостта на клиентите във фазата на проследяване и записва всички действия, предприети в това отношение.

3.3. Цели, подход и съдържание на програмата

Справянето с насилието и гарантирането на безопасността и благосъстоянието на пострадалите са основни цели на програмата за работа с извършителите. В работата си с извършителите програмата е насочена към първопричините за насилието и насърчава вътрешната мотивация за промяна заедно с личната отговорност.

■ Индикатори:

- 3.3.1. Програмата е установила минимални желани резултати за работа с извършителите. Тези резултати включват, но не се ограничават до:

- Спиране на насилието в интимните отношения.
- Разбиране за насилието от страна на интимния партньор като явление, основано на пола, неговите форми и връзката му с властта и контрола.
- Разбиране на собственото насилие и свързаните с него вярвания.
- Възприемане на насилието като личен избор.
- Развитие на вътрешната мотивация за промяна.
- Разбиране на последиците от насилието върху (бившата) партньорка във връзката, децата и самия извършител.
- Изследване на собствената мъжка идентичност, разбиране на връзката ѝ с насилието и трансформиране на убежденията за отношенията между мъжете и жените, които допринасят за насилието.
- Повишаване на осведомеността за собствените емоции и способността да се управляват емоциите по ненасилствен начин.
- Приемане на здравословни начини за подпомагане на децата и осигуряване на граници.

- 3.3.2. Работата с извършителя се основава на следните принципи:

- Насилието от страна на интимния партньор е проява на неравенство между половете и отговорност единствено на извършителя.
- Работата с насилието изисква разбиране на сложните фактори и пътища, които позволяват и влияят върху използването на насилие от страна на извършителите, например чрез екологичен модел.
- Трансформирането на свързаните с пола стереотипи е всеобхватен процес, който трябва да бъде отразен в съдържанието на програмата, личните нагласи на фасилитаторите, отношенията и динамиката на съучастниците и организацията на работата.
- Промяната е процес, който изисква баланс между оценяването на клиента като човек с вътрешна стойност и оспорването на неговото насилствено поведение.
- Подробният акцент върху насилственото поведение, реконструирането на техните конкретни действия, мисли и чувства, помага на извършителите да признаят активната си роля в извършването на насилие.

- 3.3.4. Програмата за работа с извършители на насилие е дефинирала работното съдържание, включително теми, структура на сесията и материали. Тези елементи са адаптирани, за да се улесни постигането на планираните резултати.

4 Осигуряване и оценка на качеството

4.1. Компетентен персонал

Служителите демонстрират и изграждат компетентност в осигуряването на безопасни и ефективни интервенции, като участват в редовно и продължаващо обучение и професионално развитие.

■ Индикатори:

НАБИРАНЕ И ПОДБОР НА ПЕРСОНАЛ

- 4.1.1. Програмата за работа с извършители определя компетенциите (знания, умения и ценности), необходими на персонала за ефективно изпълнение на работата. Тези компетенции съответстват на модела на работа и спецификата на програмата и могат да бъдат придобити чрез формално образование или съответното професионално развитие.
- 4.1.2. Програмата за работа с извършители е съсредоточена върху оценката на компетенциите на кандидатите (знания, умения и ценности) по време на набирането на персонал. Програмата е установила критерии за професионален опит на кандидатите, обучение и подходящ професионален опит.
- 4.1.3. По време на процеса на набиране на персонал програмата изследва личния опит на кандидатите във връзка с домашното насилие и възможното въздействие на този опит върху работата.
- 4.1.4. Компетенциите на персонала биват развивани за професионалистите, работещи в програмата за работа с извършители, както и за тези, които работят в услугата за пострадали от насилие, ако и двата компонента се предоставят от една и съща организация.

ИЗГРАЖДАНЕ НА КАПАЦИТЕТ

- 4.1.6. Персоналът преминава обучение по специфичния модел на работа, използван от програмата за работа с извършители и/или услугата за пострадали от насилие. Обучението може е вътрешно или външно.

ПРАКТИЧЕСКА БЕЛЕЖКА

Важно е както програмата за работа с извършителите, така и персоналът на услугата за пострадали от насилие да бъдат обучени в конкретния модел на работа. Дори ако специалистите, които предоставят и услуги за подкрепа на пострадали от насилие, са висококвалифицирани за подкрепа на жертвите и за работа в областта на насилието, основано на пола, е необходимо допълнително обучение по отношение на програмата за извършители, подкрепата на пострадали в тази връзка и разбирането на процедурите за сътрудничество с програмата на извършителя.

- 4.1.7. Служителите от програмата за работа с извършителите имат най-малко 84 часа специализирано обучение преди започване на работата. Темите за обучение включват насилие срещу жени, отношения между мъжете и жените и пресечна точка с домашното насилие/насилието в двойката, мотивационно интервю, оценка и управление на риска, закрила на детето, въпроси, свързани с психичното здраве и злоупотребата с вещества, емоционално регулиране, изпълнение на програмата във всички етапи (постъпване в програмата, интензивна работа, приключване и последващи действия), както и межкултурна чувствителност и осведоменост.

- 4.1.8. Новите служители също получават обучение на работното място.

ПРАКТИЧЕСКА БЕЛЕЖКА

Когато се създават нови програми или когато има значително увеличение на броя на програмите, които се изпълняват, може да не е възможно да се съберат в екип нови фасилитатори с по-опитни такива. Ето защо е важно организациите да обмислят други подходящи начини за наставничество и подкрепа на новия персонал.

- 4.1.9. Персоналът получава редовна супервизия, която може да бъде вътрешна и/или външна. Персоналът получава най-малко 6 часа супервизия годишно.

- 4.1.10. Служителите получават най-малко 16 часа годишно обучение по теми, свързани с тяхната работа.

4.2. Оценка

В програмата на извършителя са въведени мерки за оценка на процеса и резултатите от работата и използването им за подобряване на качеството на интервенцията.

■ Индикатори:

НАБИРАНЕ И ПОДБОР НА ПЕРСОНАЛ

- 4.3.1. Програмата за работа с извършители извършва текущи оценки на процеса и резултатите от работата си. Като минимум оценките се формират от работата с извършителите; когато е възможно, те включват и данни от пострадали лица и външни агенции.
- 4.3.2. Програмата за извършители събира данни за броя на случаите на насочване, отпадане и завършване на програмата; различия в придържането към приетия модел на работа; сътрудничество между програмата за извършители и интервенцията в подкрепа на техните партньорки; процесите на организационно управление; сътрудничество с външни агенции.

4.3.3. Резултатите са съсредоточени върху (но не се ограничават до): намаляване/прекратяване на насилственото поведение (във всичките му форми, включително, но не само физическо насилие, сексуално насилие, принудителен контрол), безопасността и качеството на живот на (бившите) партньорки във връзката/семейството и техните деца, мотивацията на извършителите, убежденията на извършителите, свързани с насилието, личните обяснения на причините за насилието и родителството.

4.3.4. Методологията за събиране на данни дава възможност за сравнение преди публикуването. Когато е възможно, данните се събират на няколко интервали по време на работата, което дава възможност за сравнение между перспективите на пострадалите и на извършителите.

4.3.5. Програмата за извършители извършва анализ на данните за процеса и резултатите от работата и дава резултати, които включват констатации и препоръки.

4.3.6. Програмата за работа с извършители на насилие актуализира и адаптира работата си в съответствие с констатациите от оценката.

5. Организационно управление

5.1. Организационни и управленски структури

Структурите за управление са ясно определени и гарантират осъществяването на висококачествени интервенции.

■ Индикатори:

5.1.1. Всички служители имат ясно определени роли и отговорности.

5.1.4. В програмата за работа с извършители се разглеждат значението и последиците от равнопоставеността на двата пола за техния персонал за постигане на мисията и постигане на желаните резултати от работата.

ПРАКТИЧЕСКА БЕЛЕЖКА

Важно е да се обмисли как се отразява на работата в програмата факта дали екипът от работещи с извършители е от мъже и или жени, тъй като програмите следва да насърчават равенството между половете и да се съсредоточават върху трансформирането на патриархалните структури.

Програмите следва да намерят начини да гарантират, че гласовете на жените се признават и чуват и че програмите не се превръщат в пространства за изключително мъже. Присъствието на фасилитатори жени може да помогне на извършителите да идентифицират собствените си стереотипи и вярвания. По същия начин мъжете фасилитатори могат да моделират равенството и уязвимостта, докато екипите за фасилитиране, съставени от мъже и жени могат да са модел на отношения с уважение.

Най-често срещаният начин за постигане на това е да има както мъже, така и женски фасилитатори. Програмите обаче могат да прилагат различни подходи за работа по едни и същи принципи в зависимост от техния контекст. Например, ако не е възможно да се сформират съвместни екипи поради липса на мъже фасилитатори, програмата за работа с извършители на насилие може да има две жени фасилитатори, а мъж фасилитатор да участва в сесии по определени теми (като темите мъжественост или сексуалност).

Важно е културният контекст да не се използва като оправдание за изключването на жените от ролята на фасилитатори (т.е. да се твърди, че мъжете в определена общност няма да искат да се ангажират с жени фасилитатори).

5.1.5. Равенството между програмата на извършителя и услугата за пострадали от насилие е гарантирано във всички аспекти, като например условията на труд и заплатата. Това се отнася за всички случаи, върху които програмата за извършители може да окаже влияние.

ПРАКТИЧЕСКА БЕЛЕЖКА

Равенството е ценност, която трябва да се проявява във всички аспекти на работата. Програмите за работа с извършители трябва да вземат под внимание властовата динамика между програмата и услугата за пострадали от насилие и да насърчават равенството.

Ако програмата и услугата за пострадали от насилие и програмата за извършители се предоставят от една и съща организация, това може да се постигне чрез осигуряване на равнопоставеност в условията на труд, като например договорни отношения и заплати. Ако партньорската услуга за контакт с пострадали от насилие се предоставя от външна организация, програмата за извършители може да инициира дискусии относно равенството между тези две услуги, да се застъпва за равни връзки, да подкрепя организациите за подкрепа на жените в усилията им за по-добри условия на труд и други подобни.

5.2. Ресурси

Програмата за работа с извършители на насилие и услугата за подкрепа на пострадали имат адекватни ресурси за осъществяване на интервенциите.

■ Индикатори:

5.2.1. Програмата за работа с извършители и помещенията за услугата за пострадали от насилие са достатъчни за изпълнението на дейностите и дават възможност за конфиденциалност за техните клиенти.

5.2.2. Програмата за работа с извършители и услугата за пострадали от насилие разполагат със сигурно място за съхранение на документацията по програмата.

5.2.3. Персоналът на програмата за работа с извършители и услугата за пострадали разполагат с достатъчно време и ресурси за провеждане на интервенцията при спазване на установения модел на работа.

Основана на доказателства рамка на европейските стандарти

Както е описано в раздел „Развитие на стандартите“, европейските стандарти се основават на научни доказателства, събрани чрез преглед на литературата и анализ на резултатите от наръчника по инициативата IMPACT с данни от всички европейски програми.

Що се отнася до анализа от наръчника по инициативата IMPACT, е важно да се отбележи, че предвид ограничения брой наблюдавани случаи и високия процент на отпадане (60 %), по-голямата част от променливите, подложени на линеен регресионен анализ, са дали статистически незначителни резултати. Въпреки това резултатите предоставят емпирични индикации за потенциални тенденции, свързани с фактори, които влияят на ефикасността на програмата за намаляване на появата и проявите (броя на формите) на насилие от страна на извършителите. Освен това, когато са налични, чрез прегледа на литературата се добавят и научни доказателства.

Безопасност и благосъстояние на пострадалите

Що се отнася до безопасността и благосъстоянието на пострадалите, резултатите от анализа от наръчника по инициативата IMPACT показват, че контактът с (бившите) партньорки на насилника и наличието на специални звена, предоставящи подкрепа за преживелите насилие лица (приложение, таблица 5), допринасят за подобряване на резултатите. Освен това сътрудничеството със службите за подкрепа на жените и улесняването на междуведомствената координация въз основа на нуждите на (бившите) партньорки (вж. допълнение, таблица 6/А) също подобряват резултатите от програмите. Тези резултати подкрепят значението на услугата за пострадалите от насилие жени, особено когато тази интервенция е съобразена с нуждите на самите жертви. Освен това тези резултати подкрепят и необходимостта от сътрудничество със службите за подкрепа на жените.

Резултатите от анализа от наръчника по инициативата IMPACT допълнително проучват връзката между целта на услуга за пострадалото лице (бивша) партньорка и резултатите от програмата. Окончателните резултати от програмата се подобряват (т.е. намаляване както на честотата, така и на разнообразието на проявите на насилие), когато програмите се свързват с (бившата) партньорка на насилника с цел а) разпространение на информацията относно съдържанието и методологията на програмата, б) предоставяне на услуги за пострадали лица, в) разбиране на опита на партньора в областта на насилието, г) предоставяне на емоционална подкрепа за жертвите, д) оценка на риска от насилие или е) оценка на ефикасността на програмата. Тези резултати са отразени в предложените стандарти, които очертават необходимостта от услуга за контакт с и подкрепа за (бивша) партньорка, потърпевша от насилие за всички горепосочени цели на различните етапи на програмата.

Наличието на поне едно дете оказва значително влияние върху положителните резултати от програмата, докато възрастта на детето, както е посочено в таблица 9 (допълнение), не оказва видимо въздействие. Тези резултати подкрепят предишни изследвания, в които се посочва, че бащинството е решаващ фактор за мотивацията на извършителя да се промени (Meuser, 2016 г.; Stanley et al., 2012 г.). Поради това е от съществено значение програмите на извършителите да работят с ясен акцент върху децата, както е отразено в тези стандарти.

Освен това резултатите от наръчника по инициативата IMPACT показаха, че ако в началото на програмата извършителят или неговата (бивша) партньорка са счели, че насилието няма последици за децата, резултатът от програмата е по-лош. От друга страна, ако някоя от страните е вярвала в началото на програмата, че детето е разстроено или ядосано на извършителя, резултатите от програмата са били по-положителни (приложение, таблица 10). Поради това е от решаващо значение програмите за работа с извършителите да имат ясно разбиране за начините, по които децата са засегнати от домашно насилие, и ефективно да съобщават това въздействие на извършителите (както е посочено в стандартите).

Оценка и управление на рисковете

Когато програмите се свързват с (бившата) партньорка на насилника, за да се оцени рискът от насилие, се постига по-добър краен резултат по отношение на намаляването както на честотата, така и на разнообразието на проявите на насилие. Тези резултати са в съответствие с предложените стандарти, които включват оценка на риска като част от партньорските контакти.

Съществуват значителни доказателства, че координираният отговор на общността подобрява резултатите от програмите (Babcock & Steiner, 1999 г.; Франк, 1999 г.; Healy, Smith & O'Sullivan, 1998 г.; Murphy, Musser, & Ma-ton, 1998 г.; Syers & Edleson, 1992 г. Освен това в своя преглед на резултатите от програмите на извършителите Aldarondo (2010 г.) установява, че координацията между множество агенции може да намали вероятността от по-нататъшен риск от насилие, а в средносрочен план — от рецидив. По подобен начин резултатите от Резултатите от анализа от наръчника по инициативата IMPACT показват, че засиленото сътрудничество с множество заинтересовани страни, като например правоприлагащите органи-, болниците, полицията, наказателните и гражданските съдилища и т.н., допринася значително за подобряване на резултатите от програмите (приложение, таблица 6/Б). Ето защо многоведомственото сътрудничество е важен фактор за постигнатите резултати от програмите.

Разработване и изпълнение на програмата

Изследванията показват, че колкото по-приспособени са интервенциите, толкова по-добри са резултатите (Butters et al., 2021 г.; Travers et al., 2021 г.). Предварителните данни сочат, че определянето на нивата на интервенция за извършителите въз основа на първоначални оценки може да доведе до обещаващи резултати (Coulter and Vandeweerd 2009).

Изследванията показват също, че рискът е динамичен и поради това следва да се разбира като процес, а не като крайна цел (Graham et al., 2019 г.). Препоръките от литературата относно оценката на риска включват значението на използването на инструменти за оценка на риска заедно с експертния опит на практикуващите специалисти за контекстуализиране на оценките на риска (Messing, 2019 г.). Освен това оценката на риска трябва да помогне за изготвянето на изготвен в риск план за безопасност (Campbell, 2001 г.), като същевременно се отчитат нуждите на отделните извършители (които следва също така да ръководят формулирането на случая и определянето на интервенцията) (Van der Put et al., 2019 г.).

Що се отнася до съдържанието и подхода на програмата, резултатите от анализа от наръчника по инициативата IMPACT показват, че емоционалната регулация и темите, свързани с индивидуалната травма, значително повлияват на извършителите. За разлика от това тези теми изглежда имат минимално въздействие върху (бившите) партньорки. Това потвърждава разбирането, че програмите не трябва да се свеждат до курсове за управление на емоциите, тъй като въпреки че много извършители могат да подкрепят този подход, той няма да подобри живота на пострадалите. Важното е, че тези категории показаха ефект само разглеждани заедно, а не индивидуално. Тези резултати подкрепят включването на екологичен модел в програмите на извършителите.

В научните изследвания няма съгласие относно значението на включването на подход, отчитащ аспектите на равнопоставеността на двата пола, в програмите на извършителите. От една страна, в някои изследвания се посочва, че включването на аспектите, свързани с равенството между половете, не е свързано с по-добри резултати от програмите (van Niekerk & Boonzaier, 2014 г.), докато други –проучвания установяват, че включването на тематични дискусии с акцент върху въпросите, свързани с равенството между половете, и насърчаването на равенството между половете показват намаляване на насилието сред участниците в програмата (Lima & Büchele, 2011 г.). Подобни резултати бяха демонстрирани от Billand & Paiva (2017 г.), като мъжете в програмата повишиха осведомеността си за собственото си обидно поведение. Освен това изследванията показват връзката между традиционните норми, свързани с пола, и насилието от страна на интимния партньор (Rollero & De Piccoli, 2020 г.; Rollero, BERGAGNA, Tartaglia, 2019 г.). По отношение на модела, който дава по-добри резултати от програмите, има и несъответствия в научните изследвания.

По отношение на подхода, който трябва да се следва, резултатите от научните изследвания също са неубедителни. Някои проучвания са идентифицирали когнитивно-поведенческата терапия (CBT) като подход, който постига по-добри резултати (Cotti, et al., 2020). Други проучвания не откриват разлики между CBT и модела Делут (Babcock et al., 2004 г.), докато други откриват по-добри резултати за модела Делут (Gannon et al., 2019 г.). И накрая, някои от тях измериха по-добри резултати, когато моделът Делут и CBT бяха комбинирани (Arce et al., 2020 г.). Според резултатите от наръчника по инициативата IMPACT, моделът Делут демонстрира самостоятелна ефикасност, функционираща независимо от други подходи. Следователно програмите, които заявяват, че следват модела Делут, който включва силен акцент върху характера на насилието в двойката, като насилие, основано на пола, имат по-добри резултати (приложение, таблица 12). По същия начин, Babcock и Lataillade (2000), сравнявайки размера на ефекта в различните модели, откриват умерен размер на ефекта за психо-образователни програми по модела Делут в сравнение с други модели. Gondolf (2011 г.) стига до извода, че доказателствата не подкрепят конкретен подход. Важно е да се подчертае, че както е установено от Lilley-Walker et al. (2018), прилагането на модела Делут обикновено е по-тясно замислено, отколкото по-холистичният подход на модела Делут за координиран отговор на общността. В много случаи, когато програмите се идентифицират като следващи модела Делут, те обикновено означават фокусиране върху отговорността на мъжете за тяхното поведение и използването на когнитивно-поведенческа терапия за подобряване на нагласите и поведенческите промени при извършителите от мъжки пол.

По отношение на продължителността на програмата резултатите са разнообразни и неубедителни, тъй като много проучвания не включват тази информация или не я включват в различни формати (т.е. времевата единица варира между часове, седмици, години и брой сесии). Неотдавнашен преглед на 46 проучвания установи голямо разнообразие в продължителността на програмата за извършители, която варира от 10 до 35 седмици, със седмични сесии в повечето от програмите (Vall et al., 2023). Авторите Гондолф (1999 г.) и Еделсон и Сиърс (1990 г.) не откриват диференциация на резултатите в зависимост от продължителността на проучваните програми.¹ Въпреки тези резултати, по-дългите програми могат да бъдат от полза за чувството за отговорност на извършителите (Bennet & Williams, 2001 г.). Изследванията² показват, че извършителите, които извършват повторно престъпление, го правят в рамките на шест месеца от записването си в програмата (Gondolf, 1999). В този случай е по-добре извършителите да бъдат задържани в програмата поне за този период от време, за да се опита да предотврати това повторно престъпление.

1 Проучването на Gondolf (1999 г.), проведено на няколко места, включва четири програми, чиято продължителност варира от три до девет месеца. В неговото проучване, на 15-месечния период за проследяване не са наблюдавани значителни разлики между резултатите от тези програми (повторно насилие, заплахи или качество на живот на жертвата). Edleson и Syer (1990 г.) разпределят на случаен принцип извършителите на насилие в група на по-тежки прояви (32 сесии за 16 седмици) и на по-малко интензивни прояви на насилие (12 сесии за 12 седмици), като при шестмесечното проследяване не са установени разлики в резултатите (относно повторно нападение, докладвано от жертвата).

Осигуряване и оценка на качеството

Процедурите за осигуряване на качеството често не са посочени в научната литература. Gannon et al. (2019 г.) предполагат, че специфичните квалификации на фасилитаторите (притежаване на образователна степен по психология) и редовната супервизия³ могат да подобрят резултатите от програмите. Нещо повече, Holma et al. (2006 г.) също така подчертават важността⁴ на уменията за фасилитиране за подобряването на резултатите от програмите. Резултатите от анализа на резултатите от наръчника по инициативата IMPACT предоставят повече доказателства в това отношение, особено що се отнася до обучението на персонала, като се посочва, че когато служителите имат специално обучение за справяне с насилието, основано на пола, извършителите възприемат по-добри резултати от програмата. Това не се случва, когато персоналът има само общо обучение, а когато това общо обучение е засилено със специфично обучение, основано на пола. Следователно наличието на обучен персонал в областта на насилието, основано на пола, оказва силно въздействие върху резултатите от програмата.

В случая на извършителите ефективността на супервизията е очевидна, когато е съчетана с други мерки за осигуряване на качеството. Обратно, за (бившите) партньорки супервизията изглежда дава положителен резултат независимо, без да са необходими допълнителни мерки (допълнение, таблица 13). Резултатите за оценка, с данните от резултатите от наръчника по инициативата IMPACT, не дават подходящи резултати. В това отношение е важно да се подчертае, че малко програми оценяват качеството на тяхната работа, което оказва влияние върху крайните резултати. Въпреки това резултатите от наръчника по инициативата IMPACT показваха, че когато програмите се свързват с (бившата) партньорка с цел оценка на ефикасността на програмата, в края на програмата има по-добър резултат (както честотата, така и разнообразието на проявите на насилие намаляват). Тези резултати са в съответствие с предложените стандарти и подкрепят значението на включването на перспективата на пострадалите от насилие в оценката на програмата. Изследванията подчертават значението на събирането на данни за резултатите в различни моменти от времето, както и събирането на данни за процеса на промяна и свързани с мъжете, които отпадат от програмата (Lilley-Walker et al, 2018 г.). Значението на включването, като минимум, на гласа на пострадалите от насилието, в рамките на оценката също е подчертано в научните изследвания (Kelly and Westmarland, 2015 г.; Vall et al., 2021 г., 2023 г.; McGinn et al., 2016 г.). И накрая, в научните изследвания беше предложено разширено разбиране за успеха, което обхваща⁵ и други променливи в допълнение към рецидива (Kelly and Westmarland, 2015 г.; Vall et al., 2021 г., 2023 г.; Lila et al., 2013 г.; Gondolf and Beeman 2003; McGinn et al. 2021 г.; Травърс и др. 2021).

Управление на организацията

Що се отнася до организационното управление, в случай на обикновени групови сесии, екипът за фасилитиране на смесените групи се оказва по-ефективен (приложение, таблица 11) съгласно анализа на резултатите от наръчника по инициативата IMPACT.

Анализът на резултатите от наръчника по инициативата IMPACT показва, че наличието на по-голям брой служители на пълно работно време подобрява резултатите от програмите за клиентите, докато по-специално не оказва въздействие върху програмата от гледна точка на жертвата (приложение, таблица 14).

1 Включително например мерки за безопасност и благосъстояние на преживелите лица, както и въздействието и вредите, причинени на жертвите

Използвана литература

- Akoensi, T.D., Koehler, J.A., Lösel, F. & Humphreys, D.K. (2013). Domestic Violence Perpetrator Programs in Europe, Part II: A Systematic Review of the State of Evidence. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology* 57(10) 1206–1225. [sagepub.com/journalsPermissions.nav](https://www.sagepub.com/journalsPermissions.nav) Available at: DOI: 10.1177/0306624X12468110
- Aldarondo, E. (2010). Understanding the Contribution of Common Interventions with Men who Batter to the Reduction of Re-assaults. *Juvenile and Family Court Journal* 61(4). Available at: <https://www.theduluthmodel.org/wp-content/uploads/2017/11/Aldarondo-JFCJ-INTERVENTIONS-WITH-MEN-WHO-BATTER.pdf>
- Arbeit mit Tätern in Fällen häuslicher Gewalt (2021). *Standard der Bundesarbeitsgemeinschaft Täterarbeit Häusliche Gewalt* e.V. Available at: <https://www.bmfsfj.de/bmfsfj/service/publikationen/arbeit-mit-taetern-in-faellen-haeuslicher-gewalt-80734>
- Arce, R., Arias, E., Novo, M. & Fariña, F. (2020). Are Interventions with Batterers Effective? A Meta-analytical Review. *Psychosocial Intervention*, 29(3) 153-164. <https://dx.doi.org/10.5093/pi2020a11>
- Arias, E., Arce, R., & Vilariño, M. (2013). Batterer intervention programmes: A meta-analytic review of effectiveness. *Psychosocial Intervention*, 22(2), 153-160. <https://doi.org/10.5093/in2013a18>
- Babcock, J.C. & Steiner, R. (1999). The relationship between treatment, incarceration, and recidivism of battering: A program evaluation of Seattle's coordinated community response to domestic violence. *Journal of Family Psychology*, 13(1), 46-59. <https://doi.org/10.1037/0893-3200.13.1.46>
- Babcock, J.C., LaTailedde, J.J. (2000). *Evaluating interventions for men who batter*. In J.P. Vincent and E.N. Jouriles (Eds.) Domestic violence: Guidelines for research informed practice. Philadelphia: Jessica Kingsley Publishers, pp37-77.
- Babcock, J. C., Green, C. E. & Robie, C. (2004). Does batterers' treatment work? A meta-analytic review of domestic violence treatment. *Clinical Psychology Review*, 23(8), 1023-1053. Available at: <https://doi.org/10.1016/j.cpr.2002.07.001>
- Bair-Merritt, M. H., Jennings, J. M., Chen, R., Burrell, L., McFarlane, E., Fuddy, L. & Duggan, A. K. (2010). Reducing maternal intimate partner violence after the birth of a child: A randomized controlled trial of the Hawaii Healthy Start Home Visitation Program. *Archives of Pediatrics & Adolescent Medicine*, 164(1), 16–23. Available at: doi: 10.1001/archpediatrics.2009.237
- Bennett, L. & Williams, O. (August 2001). *Controversies and Recent Studies of Batterer Intervention Program Effectiveness*. National Electronic Network on Violence Against Women. Available at: <https://citeseerx.ist.psu.edu/document?repid=rep1&type=pdf&doi=a1a1a85ad6c60c3df2f36ce8e63e906bb9be9f96>
- Bellini, R., & Westmarland, N. (2021). A problem solved is a problem created: the opportunities and challenges associated with an online domestic violence perpetrator programme. *Journal of Gender-Based Violence*, 5(3), 499-515. Available at: <https://doi.org/10.1332/239868021x16171870951258>
- Billan, J., & Paiva, V. S. F. (2017). Deconstructing gender expectations from a minority standpoint: How to enter into a dialogue with male perpetrators of violence against women?. *Ciencia & Saúde Coletiva*, 22(9), 2979–2988. Available at: <https://doi.org/10.1590/1413-81232017229.13742016>
- BMFSJ (2021). *Arbeit mit Tätern in Fällen häuslicher Gewalt: Standard der Bundesarbeitsgemeinschaft Täterarbeit Häusliche Gewalt* e.V. Available at: <https://www.bmfsfj.de/resource/blob/95364/b8e655a98504ca7aa3e3cc4e-1b7e16c0/standards-taeterarbeit-haeusliche-gewalt-data.pdf>
- Butters, R.P., Droubay, B.A., Seawright, J.L., Lundahl, B. & Whitaker, L. (2021). Intimate partner violence perpetrator treatment: Tailoring interventions to individual needs. *Clinical Social Work Journal*, 49, 391–404. <https://doi.org/10.1007/s10615-020-00763-y>
- Campbell, J. C., Sharps, P., & Glass, N. (2001). *Risk assessment for intimate partner homicide*. In G.-F. Pinar & L. Pagani (Eds.), *Clinical assessment of dangerousness: Empirical contributions* (pp. 136–157). Cambridge University Press. Available at: <https://doi.org/10.1017/CBO9780511500015.009>
- Cheng, S. Y., Davis, M., Jonson-Reid, M., & Yaeger, L. (2019). Compared to what? A meta-analysis of batterer intervention studies using non treated controls or comparisons. *Trauma, Violence, & Abuse*, 22(3), 496-511. Available at: <https://doi.org/10.1177/1524838019865927>
- CoE [Council of Europe] (2008). *Combating violence against women: minimum standards for support services*. Available at: [https://www.coe.int/t/dg2/equality/domesticviolencecampaign/Source/EG-VAW-CONF\(2007\)Study%20rev.en.pdf](https://www.coe.int/t/dg2/equality/domesticviolencecampaign/Source/EG-VAW-CONF(2007)Study%20rev.en.pdf)
- CoE [Council of Europe] (2011). *Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence*. Available at: <https://rm.coe.int/168008482e>
- Cotti, C., Foster, J., Haley, M. R., & Rawski, S. L. (2020). Duluth versus cognitive behavioral therapy: A natural field experiment on intimate partner violence diversion programs. *Journal of Experimental Psychology*, 26(2), 384–395. Available at: <https://doi.org/10.1037/xap0000249>
- Coulter, M., VandeWeerd, C. (2009). Reducing domestic violence and other criminal recidivism: Effectiveness of a multilevel batterers intervention program. *Violence and Victims*, 24(2), 139–152. Available at: DOI: 10.1891/0886-6708.24.2.139
- Croatia (2019). STANDARDI ZA PROVOĐENJE ZAŠTITNE MJERE OBVEZNOG PSIHOSOCIJALNOG TRETMANA. Available at: [https://view.officeapps.live.com/op/view.aspx?src=https%3A%2F%2Fmpu.gov.hr%2FUserDocsImages%2Fdokumenti%2FPravo%2520na%2520pristup%2520informacijama%2FZakoni%2520i%2520ostali%2520propisi%2FKazneno%2520pravo%2FStandardi%2520za%2520provo%25C4%2591enje%2520za%25C5%25A1titne%2520mjere%2520obveznog%2520psihosocijalnog%2520tretmana_5%2520\(4\).doc&wdOrigin=BROWSELINK](https://view.officeapps.live.com/op/view.aspx?src=https%3A%2F%2Fmpu.gov.hr%2FUserDocsImages%2Fdokumenti%2FPravo%2520na%2520pristup%2520informacijama%2FZakoni%2520i%2520ostali%2520propisi%2FKazneno%2520pravo%2FStandardi%2520za%2520provo%25C4%2591enje%2520za%25C5%25A1titne%2520mjere%2520obveznog%2520psihosocijalnog%2520tretmana_5%2520(4).doc&wdOrigin=BROWSELINK)
- Eckhardt, C. I., Murphy, C. M., Whitaker, D. J., Sprunger, J., Dykstra, R., & Woodard, K. (2013). The effectiveness of intervention programs for perpetrators and victims of intimate partner violence. *Partner Abuse*, 4(2), 196-231. Available at: <https://doi.org/10.1891/1946-6560.4.2.196>
- Edleson, J.L. & Syers, M. (1990). The relative effectiveness of group treatment for men who batter. *Social Work Research and Abstracts*, 26(2) 10-17.
- Esposito, C., Affuso, G., Dragone, M., & Bacchini, D. (2020). Effortful control and community violence exposure as predictors of developmental trajectories of self-serving cognitive distortions in adolescence: A growth mixture modeling approach. *Journal of Youth and Adolescence*, 49(11), 2358–2371. <https://doi.org/10.1007/s10964-020-01306-x>
- Frank, P.B. (1999). Measuring the system, not individuals. Paper presented at the 6th International Family Violence Research Conference, Durham NH.
- FRA [European Union Agency For Fundamental Rights] (2014). *Violence against women: an EU-wide survey. Main results report*. Available at: <https://fra.europa.eu/en/publication/2014/violence-against-women-eu-wide-survey-main-results-report>
- Gannon, T.A., Olver, M.E., Mallion, J.S., James, M. (2019). Does specialized psychological treatment for offending reduce recidivism? A meta-analysis examining staff and program variables as predictors of treatment effectiveness. *Clinical Psychology Review*, Available at: <https://doi.org/10.1016/j.cpr.2019.101752>
- Gondolf, E.W. (1999a). A comparison of four batterer intervention systems: Do court referral, program length, and services matter? *Journal of Interpersonal Violence*, 14, 41-61.
- Gondolf, E. W., & Beeman, A. K. (2003). Women's Accounts of Domestic Violence Versus Tactics-Based Outcome Categories. *Violence Against Women*, 9(3), 278–301. Available at: <https://doi.org/10.1177/1077801202250072>
- Gondolf, E. (2011). The weak evidence for batterer program alternatives. *Aggression and Violent Behavior*, 16, 347-353. doi:10.1016/j.avb.2011.04.011
- Graham, L. M., Sahay, K. M., Rizo, C. F., Messing, J. T., Macy, R. J. (2019). The validity and reliability of available intimate partner homicide and reassault risk assessment tools: A systematic review. *Trauma, Violence, & Abuse*. Available at: <https://doi.org/10.1177/1524838018821952>

- Graves KN, Sechrist SM, White JW, Paradise MJ. (2005). Intimate partner violence perpetrated by college women within the context of a history of victimization. *Psychology of Women Quarterly*, 29:278–289. Available at: doi: 10.1111/j.1471-6402.2005.00222.x.
- Gray, R., Walker, T., Hamer, J., Broady, T., Kean, J., Ling, J. & Bear, B. (2020). *Developing LGBTQ programs for perpetrators and victims/survivors of domestic and family violence*. Sydney: Australia's National Research Organisation for Women's Safety Limited (ANROWS). Available at: <https://anrowsdev.wpenginepowered.com/wp-content/uploads/2020/05/Pl.17.09-Bear-RR.1.pdf>
- Healey, K., Smith, Ch., O'Sullivan, Ch. (1998). *Batterer Intervention: Program Approaches and Criminal Justice Strategies*. Washington, DC: US Department of Justice.
- Hester, M., Lilley, S. J. (2016). Domestic and sexual violence perpetrator programmes: Article 16 of the Istanbul Convention: A collection of papers on the Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence. Available at: <https://edoc.coe.int/en/violence-against-women/7144-domestic-and-sexual-violence-perpetrator-programmes-article-16-of-the-istanbul-convention.html>
- Holma, J., Partanen, T., Wahlström, J., Laitila, A., Seikkula, J. (2006). Narratives and discourses in groups for male batterers. In M. Libshitz (Eds.), *Domestic violence and its reverberations* (pp. 59–83). New York: Nova Science Publishers.
- Home Office (2023). Standards for Domestic Abuse Perpetrator Interventions. Retrieved from https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/1127284/Domestic_Abuse_Perpetrator_Standards.pdf
- Jovanović, S. & Vall, B. (2022). Perpetrator Programmes in the Western Balkans; Mapping the Existing Practices and Ways Forward. Berlin: The European Network for the Work With Perpetrators of Domestic Violence (WWP EN). Available at: https://www.work-with-perpetrators.eu/fileadmin/WWP_Network/redakteure/Projects/STOPP/WWPEN_STOPP_RegionalReport_220531_WEB.pdf
- Karakurt, G., Koç, E., Çetinsaya, E.E., Ayluçtarhan, Z., & Bolen, S. (2019). Meta-analysis and systematic review for the treatment of perpetrators of intimate partner violence. *Neuroscience Biobehavioral Reviews*, 105, 220–30. Available at: <https://doi.org/10.1016/j.neubiorev.2019.08.006>
- Kelly, L. and Westmarland, N. (2015). Domestic Violence Perpetrator Programmes: Steps Towards Change. Project Mirabal Final Report. London and Durham: London Metropolitan University and Durham University. Available at: <https://www.dur.ac.uk/criva/projectmirabal>
- Lila, M., Gracia, E., & Murgui, S. (2013). Psychological adjustment and victim blaming among intimate partner violence offenders: The role of social support and stressful life events. *The European Journal of Psychology Applied to Legal Context*, 5(2), 147–153. Available at: DOI: 10.5093/ejpalc2013a4
- Lilley-Walker, S-J., Hester, M., Turner, W. (2018). Evaluation of European Domestic Violence Perpetrator Programmes: Toward a Model for Designing and Reporting Evaluations Related to Perpetrator Treatment Interventions. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 62(4), 868-884. Available at: <https://doi.org/10.1177/0306624X16673853>
- Lima, D. C., & Büchele, F. (2011). A critical review on interventions with male perpetrators of domestic and family violence against women. *Physis: Revista de Saúde Coletiva*, 21(2), 721–743. Available at: <https://doi.org/10.1590/S0103-73312011000200020>
- McGinn, T., Taylor, B., McColgan, M., Lagdon, S. (2016). Survivor Perspectives on IPV Perpetrator Interventions: A Systematic Narrative Review. *TRAUMA, VIOLENCE, & ABUSE* 2016, Vol. 17(3) 239-255 Available at: DOI: 10.1177/1524838015584358
- McGinn, T., Taylor, B., McColgan, M. (2021). A Qualitative Study of the Perspectives of Domestic Violence Survivors on Behavior Change Programs With Perpetrators. *Journal of Interpersonal Violence*. Volume 36, Issue 17-18. Available at: <https://doi.org/10.1177/0886260519855663>
- McKee, S. A., & Hilton, N. Z. (2019). Co-occurring substance use, PTSD, and IPV victimization: Implications for female offender services. *Trauma, Violence, & Abuse*, 20(3), 303–314. Available at: <https://doi.org/10.1177/1524838017708782>
- Messing, J.T. (April 2019). Risk-Informed Intervention: Using Intimate Partner Violence Risk Assessment within an Evidence-Based Practice Framework. *Social Work* 1;64(2):103-112. Available at: DOI: 10.1093/sw/swz009
- Meyer, S. (2016). Motivating perpetrators of domestic and family violence to engage in behaviour change: The role of fatherhood. *Child & Family Social Work* Volume23, Issue1 Pages 97-104. Available at: <https://doi.org/10.1111/cfs.12388>
- Miller, P.G., Curtis, A., Sønderlund, A., Day, A., Droste, N. (2015). Effectiveness of interventions for convicted DUI offenders in reducing recidivism: a systematic review of the peer-reviewed scientific literature. *The American Journal of Drug and Alcohol Abuse*, 41(1): 16–29. Available at: DOI: 10.3109/00952990.2014.966199
- Murphy, C.M., Musser, P.H., Maton, K.I. (1998). Coordinated community intervention for domestic abusers: Intervention system involvement and criminal recidivism. *Journal of Family Violence*, 13, 263-284.
- NSW Government (2017). Practice Standards for Men's Domestic Violence Behaviour Change Programs. Chippendale: Produced by Justice Strategy and Policy. Available at: <https://dcj.nsw.gov.au/documents/service-providers/domestic-and-family-violence-services/men-s-behaviour-change-programs/Men-s-Behaviour-Change-Programs-Practice-Standards.pdf>
- Ouztüzün, Ç., Koyutürk, M., & Karakurt, G. (2023). Systematic investigation of meta-analysis data on treatment effectiveness for physical, psychological and sexual intimate partner violence perpetration. *Psychosocial Intervention*, 32(2), 59-68. Available at: <https://doi.org/10.5093/pi2023a6>
- Pauncz, A., Vall, B., & Jovanovic, S. (2021). COVID-19 Revision of Practice. European Network for the Work with Perpetrators of Domestic Violence (WWP EN). Available at: https://www.work-with-perpetrators.eu/fileadmin/WWP_Network/redakteure/Resourses/COVID19/COVID-19_Revision_of_Practice_Toolkit.pdf
- Relive. (n.d.) Linee guida nazionali dei programmi di trattamento per uomini autori di violenza contro le donne nelle relazioni affettive. Retrieved from: <https://www.associazionerelive.it/joomla/images/LineeGuidaRelivea.pdf>
- Republic of Moldova (2014). Annex 2 of the Government Decision no. 496 regarding the minimum quality standards for services provided within the Assistance and Counselling Centre for Family Aggressors from June 30, 2014, Chapter II, Section 2, Standard II – Admission, access link: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=64111&lang=ro
- Respect (2023). Standards for domestic abuse perpetrator interventions. Retrieved from <https://www.gov.uk/government/publications/standards-for-domestic-abuse-perpetrator-interventions/standards-for-domestic-abuse-perpetrator-interventions-accessible>
- Rollero, C. & De Piccoli, N. (2021). Myths about Intimate Partner Violence and Moral Disengagement: An Analysis of Sociocultural Dimensions Sustaining Violence against Women. *Int. J. Environ. Res. Public Health*, 17, 8139. doi:10.3390/ijerph17218139.
- Rollero, C., Bergagna, E., & Tartaglia, S. (2019). What is Violence? The Role of Sexism and Social Dominance Orientation in Recognizing Violence Against Women. *Journal of Interpersonal Violence*, 36, 21-22. <https://doi.org/10.1177/0886260519888525>
- Rydström, L.L., Edhborg, M., Jakobsson, L.R., NaharKabir, Z. (2019). Young witnesses of intimate partner violence: screening and intervention. *GlobalHealth Action* 12:1 1638054. Available at: <https://doi.org/10.1080/16549716.2019.1638054>
- Standards for domestic abuse perpetrator interventions (2023). Policy Paper. United Kingdom Home Office. written by: Westmarland, N., Kelly, L. Available at: <https://www.gov.uk/government/publications/standards-for-domestic-abuse-perpetrator-interventions/standards-for-domestic-abuse-perpetrator-interventions-accessible>
- Standard II (Moldova) (2014). Annex 2 of the Government Decision no. 496 regarding the minimum quality standards for services provided within the Assistance and Counselling Centre for Family Aggressors from June 30, 2014, Chapter II, Section 2, Standard II. Available at: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=64111&lang=ro
- Stanley, N., Graham-Kevan, N., Borthwick, R. (2012). Fathers and Domestic Violence: Building Motivation for Change through Perpetrator Programmes. *Child Abuse Review* Vol. 21: 264–274 Available at: DOI: 10.1002/car.2222

Европейска мрежа за работа с извършителите на домашно насилие (WWP EN)

Основана през 2014 г., Европейската мрежа за работа с извършителите на домашно насилие (WWP EN) е мрежа от организации, -включваща програми за извършители, изследователски институти и услуги за подкрепа на жертвите/пострадалите. Обединяваме членовете си в цяла Европа за обща цел: отговорни, ефективни и насочени към жертвите програми за извършители на домашно насилие.

Вярваме, че насилието, основано на пола, нарушава човешките права на жените и се стремим да създадем свят на равенство между половете, като подкрепяме организациите - членове в работата им с тези, които избират да използват насилие в -интимните отношения, предимно мъже.

Като обединяваща организация, WWP EN подкрепя своите членове в предлагането и развитието на отговорна, ориентирана към жертвите работа с извършители на домашно насилие. Като част от нашето изграждане на капацитет, ние предлагаме иновативно и съществено обучение за програмите за работа с извършители на домашно насилие. Освен това работим за популяризиране на Истанбулската конвенция -заедно с разрастваща се мрежа от европейски и световни партньори.

Европейска мрежа за работата с извършителите на домашно насилие — WWP EN

info@work-with-perpetrators.eu

www.work-with-perpetrators.eu

www.work-with-perpetrators.eu